

Ivana Miletić Čakširan

I. konzervatorsko-restauratorska radionica u Parku skulptura nastalih u sklopu Kolonije likovnih umjetnika Željezara Sisak u sklopu projekta “Tvornica baštine Željezara Sisak”

1 Pregledavanje i dokumentiranje skulptura (foto: I. M. Čakširan)
Reviewing and documenting of sculptures (photo: I. M. Čakširan)

2 Pregledavanje i dokumentiranje skulptura (foto: S. M. Sunara)
Reviewing and documenting of sculptures (photo: S. M. Sunara)

U sklopu projekta „Tvornica baštine Željezara Sisak“¹ od 1. do 5. listopada 2012., u organizaciji Konzervatorskog odjela u Sisku Uprave za zaštitu kulturne baštine Ministarstva kulture i Gradske galerije Striegl, u Sisku je održana I. konzervatorsko-restauratorska radionica u Parku skulptura nastalih u sklopu Kolonije likovnih umjetnika Željezara Sisak. Program radionice provodi se u suradnji s Odsjekom za konzervaciju-restauraciju Umjetničke akademije Sveučilišta u Splitu.

Park skulptura nastalih u sklopu Kolonije likovnih umjetnika Željezara Sisak zaštićeno je kulturno dobro upisano u Registar kulturnih dobara RH. Park skulptura

1 Željezara Sisak je nakon Drugog svjetskog rata nastojala voditi aktivnu kulturnu politiku među svojim radnicima. Ona se manifestirala kroz niz djelatnosti – organiziranje kulturnog života putem predstava, koncerata i raznih promocija, zatim kroz organiziranje dviju velikih manifestacija – Kolonije likovnih umjetnika i Književne nagrade koje su imale općedržavni karakter i predstavljale su tvornicu kao značajno kulturno središte. Kolonija likovnih umjetnika Željezara Sisak bila je od 1971. do 1990. godine jedna od najkvalitetnijih likovnih manifestacija na prostoru Hrvatske i bivše Jugoslavije. Koncept projekta osmišljen je s ciljem revitalizacije i afirmacije kulturnih vrijednosti nastalih u sklopu tvornice: uređenje Parka skulptura, prezentacija umjetničkih djela nastalih u Koloniji, započeo je program istraživanja i afirmacije Književne nagrade Željezara Sisak kroz organizaciju književnih večeri, uspostavljanja suradnje s književnicima dobitnicima Književne nagrade Željezara Sisak ili kroz interpretaciju djela koja su povezana književnom nagradom, promocije knjiga te čitanja u javnom prostoru. Također, projekt uključuje i istraživanje i revitalizaciju industrijskog krajolika, radničkog stambenog naselja te parkovne arhitekture na području sisačkog naselja Caprag, koje svojom urbanističkom kompozicijom i strukturom čini važan i reprezentativan segment društveno-povijesne i kulturne baštine grada Siska. Cilj je okupiti pojedince, udruge i institucije koje bi mogle pridonijeti realizaciji ovog projekta. Tvornica baštine Željezara Sisak svakako je najveći sisački kulturni projekt koji će znatno pridonijeti razvoju kulturnog turizma grada Siska, ali i cijele regije.

čini 38 planski postavljenih i prostorno razmještenih skulptura kao sastavnog dijela industrijskog krajolika, radničkog stambenog naselja te parkovne arhitekture na području sisačkog naselja Caprag. Sve su skulpture nastale tijekom trajanja Kolonije likovnih umjetnika Željezara Sisak² u vremenu od 1971. do 1990. godine, a autori skulptura su mahom protagonisti suvremene hrvatske skulpture, kao i kipari iz susjednih zemalja (Ivan Kožarić, Branko Ružić, Vera Fischer, Mila Kumbatović, Milena Lah, Josip Diminić, Peruško Bogdanić, Ratko Petrić, Petar Barišić, Zlatko Zlatić, Dubravka Duba Sambolec, Dora Kovačević, Josip Zeman, Jure Žaja, Zvonimir Kamenar, Belizar Bahorić, Nikola Njirić, Ante Rašić, Hamo Čavrk, Saša Stevović, Milivoje Babović, Theo Amrein Kujundžić, Dušan Subotić, Branislav Milašinović, Andre Mohorović, Ante Kuduz, Boško Atanacković...). Park skulptura nastalih u sklopu Kolonije likovnih umjetnika Željezara Sisak te postavljenih u javnom prostoru naselja Caprag u

2 Kolonija likovnih umjetnika Željezara Sisak bila je od 1971. do 1990. godine jedna od najkvalitetnijih likovnih manifestacija na prostoru Hrvatske. Željezara Sisak je, nastojeći približiti kulturu radnicima, započela s organizacijom Kolonije koja je u vrijeme svoga trajanja bila stjecište umjetnika iz čitave bivše države. Slikari, kipari, grafičari i fotografi radili su u okviru tvornice, ali i u ambijentu Staroga grada, sisačkih ulica i u pojedinim atelijerima. Od 1971. do 1990. godine tu je boravilo 185 umjetnika i nastalo preko 700 umjetničkih djela (skulpture manjeg i većeg formata, umjetničke slike ...) koja su se nalazila u vlasništvu Željezara Sisak. Nakon prestanka njezina rada zbirka je slijedila sudbinu same Željezare te se postupno počela raslojavati, da bi do danas ostalo tek stotinjak umjetnina koje tek djelomično prezentiraju njezinu umjetničku vrijednost i važnost za kulturnu povijest grada.

3 Prikupljanje podataka o povijesti Kolonije likovnih umjetnika Željezare Sisak intervjuiranjem bivših djelatnica Željezare Sisak uključenih u organizaciju Likovnih kolonija te kasnije aktiviranje oko pitanja zaštite umjetnina (foto: S. M. Sunara)

Collecting data on the history of the Visual Artists Colony of the Sisak Ironworks by interviewing former employees of the Sisak Ironworks involved in organizing Visual Art Colonies and later on in activism regarding the issue of protection of works of art (photo: S. M. Sunara)

4 Zajednička fotografija sudionika prve konzervatorsko-restauratorske radionice na skulpturama u Parku skulptura Željezare Sisak u naselju Caprag u Sisku, organizirane u sklopu projekta "Tvornica baštine Željezare Sisak"

Joint photograph of participants to the first sculpture conservation-restoration workshop in the Sisak Ironworks Sculpture Park in the settlement of Caprag in Sisak, organized within the project "Heritage Factory Sisak Ironworks"

Sisku predstavlja značajan primjer interakcije umjetničkog djela, industrijskog krajolika i javnog prostora tvoreći jedinstven park skulptura u Hrvatskoj.

Cilj prve radionice bio je izrada konzervatorsko-restauratorske dokumentacije skulptura.

Program radionice obuhvaćao je predavanja i terenski rad. Tijekom boravka u Sisku studenti Odsjeka za konzervaciju - restauraciju pod vodstvom Sagite Mirjam Sunara i mr. art. Valentine Ljubić Tobisch izrađivali su pismenu i fotografsku dokumentaciju postojećeg stanja skulptura i betonskih podesta. Osim toga, prikupljao se arhivski materijal o nastanku i povijesti skulptura, podatci o korištenim materijalima te relevantnim umjetničkim karakteristikama.

Za sudionike radionice pripremljena su predavanja Ivane Miletić Čakširan, pročelnice Konzervatorskog odjela u Sisku i Zorana Burojevića, ravnatelja Gradske galerije Striegl; oni su prezentirali rad svojih ustanova i projekt Tvornica baštine Željezare Sisak. Predavanja su održale Sagita Mirjam Sunara te mr. art. Valentina Ljubić Tobisch prezentirajući rad Odsjeka za konzervaciju-restauraciju, kao i model konzervatorsko-restauratorskog rada na skulpturama u otvorenom prostoru. Predavanje je održala i mr. art. Mirta Pavić iz Muzeja suvremene umjetnosti Zagreb, a govorila je o načelima restauracije djela suvremene umjetnosti na primjeru umjetnina koje se nalaze u tom muzeju. Drugi dan radionice predavanje je održao mr. sc. Vlatko Čakširan iz Gradskog muzeja Sisak o povijesti Kolonije likovnih umjetnosti te o kulturnoj politici koju je provodila Željezare Sisak. Uz vodstvo Iskre Bačani, kustosice Gradskog muzeja Sisak, upriličen je i obilazak izložbe Kolonija likovnih umjetnika Željezare Sisak postavljene u Starom gradu Sisku, na kojoj je predstavljena donacija umjetničkih slika i skulptura manjih

formata nastalih u sklopu Kolonije zahvaljujući donaciji američkog vlasnika Željezare, CMC-a.

U sklopu radionice organizirani su ciljani razgovori s djelatnicama Željezare Sisak koje su bile uključene u rad Kolonije likovnih umjetnika - Ankom Gašparić i Brancom Sešo. Objasnile su način rada i ukazale na probleme s kojima su bile suočene pri nastojanjima da se djela očuvaju nakon što je Kolonija prestala funkcionirati. Osobito je značajno bilo izlaganje Branke Sešo koja je zaslužna za spas skulpture *Simetrija*, kao i njenu restauraciju te postavljanje na današnju poziciju ispred Metalurškog fakulteta u Sisku. Terenskom radu priključio se i Zvonimir Martinović koji je bio djelatnik Željezare Sisak, Odjela za kulturu te je pri analizama davao vrlo značajne informacije o izvornom izgledu i načinu postavljanja.

Osim skulptura postavljenih u javnom prostoru organiziran je i pregled skulptura unutar tvorničkog kompleksa.

Na kraju radionice održana je, prezentacija radova u Narodnoj knjižnici i čitaonici „Vlado Gotovac“ u Sisku, ogranak Caprag, te sastanak sudionika s predstavnicima Grada Siska, predstavnicima tvornica koje se nalaze na prostoru Željezare Sisak, Turističke zajednice Sisak, lokalnim medijima i svim zainteresiranima za rad na očuvanju i prezentaciji skulptura.

Na području zaštićenog Parka skulptura radionica će se, u suradnji s Odsjekom za konzervaciju-restauraciju Umjetničke akademije Sveučilišta u Splitu, odvijati do 2016. godine, a osim izrade stručnih podloga i obnove samih skulptura cijeli proces bit će popraćen okruglim stolovima kao i stručnim konferencijama (međunarodnog karaktera) koje će odrediti metodologiju obnove i zaštite te na taj način popularizirati kulturnu baštinu industrijske povijesti Siska.